

Kai Mykkänen kok ym.

Välikysymys omistajaohjauksesta, työmarkkinatilanteesta ja eduskunnalle annetusta informaatiosta

Eduskunnalle

Seuraavan puolen vuoden aikana käydään ratkaisevia neuvotteluita siitä, miten Suomen talouden ja työllisyyden tilanne kehittyy lähivuosina. Koko Suomen kannalta on tärkeää, että talouskasvun edellytykset ovat kunnossa ja työmarkkinoilla pystytään sopimaan asioista.

Postin lakosta ja tukilakoista ovat kärsineet Postin työntekijät, Postin palveluita tarvitsevat suomalaiset, suomalaiset yritykset, joiden kauppaa ja vientiponnisteluja lakko häittäsi, ja myös Posti yrityksenä. Tilanne lakon taustalla on vellonut vielä pidempään. On hyvä, että akuutti työmarkkinakiista on ratkennut ja ratkaisu löytyi siten, että Postin työntekijöiden asemasta huolehdittiin.

Valitettavasti maan hallituksen toiminnasta syntyy vaikutelma, että omistajaohjaus on varsin harpaoivaa. Postin johdolla on ollut perusteltu käsitys, että sen toimilla on ollut valtion omistajaohjauksen tuki. Samaan aikaan on jäänyt hyvin epäselväksi, mikä on ollut Suomen hallituksen rooli työmarkkinakiistan eri vaiheissa. Syntyy vaikutelma, että maamme hallitus on kyllä puuttunut työmarkkinakiistan yksityiskohtiin, mutta omistajaohjauksesta on puuttunut pitkäjänteisyys, ennakointavuus ja linja.

Koska hallitus ei ole pystynyt asiaa eduskunnalle selventämään, on opposition syytä välikysymyksellä selvittää, miten työmarkkinakiistaan on tultu ja mitä Postin lakkotilanteesta ja työmarkkinakriisiä edeltäneistä tapahtumista ja itse kiistasta on syytä oppia. Asia on syytä selvittää perin pohjin, jotta vastaavat tilanteet vältetään jo nyt tiedossa olevan vaikean työmarkkinatalven edellä. Suomalaiset palkansaajat ansaitsevat parempaa.

Hallituksella on myös kunnianhimoinen työllisyystavoite, jonka saavuttaminen karkaa entistä kauemmaksi, jos työmarkkinoilla on rauhatonta.

Omistajaohjauksesta

Valtioneuvoston omistajaohjausta tulee johtaa kaikissa tilanteissa hyvän hallintotavan mukaisesti ja johdonmukaisesti. Omistajaohjausministerin ja valtioneuvoston talouspoliittisen ministeri-valiokunnan tehtävänä on osoittaa suuntaa ja tehdä valintoja valtion omistusten tulevaisuudesta. Omistajan tahdon tulee välittyä yhtiön hallituksen päätöksiin.

Välikysymys VK 2/2019 vp

Rinteen hallituksen toiminnan seurauksena on vakavasti syytä epäillä, että omistajaohjausta ei ole toteutettu hyvän hallintotavan mukaisesti.

Hallituksen toiminta Postin liikkeenluovutuksen osalta osoittaa, että hallitus on antanut vähintään hiljaisen hyväksyntänsä 700 työntekijän liikkeenluovutukselle Posti Palvelut -yhtiön alaisuuteen ja toisen työehtosopimuksen piiriin. Hallitus on kertonut yksiselitteisesti estäneensä aikaisemmin kesällä suunnitteilla olleen yli 9 000 työntekijän siirron työehtosopimuksesta toiseen. Elo-syyskuussa hallitus ei kuitenkaan vastaavalla tavalla yksiselitteisesti puuttunut 700 työntekijää koskevaan liikkeenluovutukseen.

Postin toimiva johto on voinut luottaa siihen, että liikkeenluovutuksella on Suomen hallituksen tuki. Syksyn mittaan omistajaohjausministeri Paatero ja pääministeri Rinne ovat selkeästi antaneet Posti- ja logistiikka-alan unionin ymmärtää, että he eivät seisokaan linjauksen takana, vaan sitä voidaan muuttaa. Tämä on yksi syy Postin kärjistyneeseen työmarkkinatilanteeseen ja koko suomalaiseen yhteiskuntaan häiriöitä tuottaneisiin tukilakkoihin.

Hallitus on siis omalla toiminnallaan aiheuttanut merkittävän työmarkkinahäiriön ja omistajaohjauksen luottamuspuolan. On perusteltua kysyä, miksi hallitus ei toiminut linjakkaasti omistajaohjauksessa, mutta päätti kuitenkin puuttua työmarkkinakiistaan. Toisin toimimalla tilanteen kärjistyminen olisi vältetty.

Työmarkkinatilanteesta

Hallitus on luonut toiminnallaan työmarkkinapolitiikkaan vahingollisen ennakkotapauksen puuttumalla työntekijöiden ja työnantajien välisen työehtosopimusneuvottelun sisältöön sen sijaan, että se pitäytyisi lainsäätäjän ja omistajan välineistössä. Tämä on erityisen vahingollista nyt, kun edessä on muitakin haastavia työehtosopimusneuvotteluita.

Julkisuudessa olevien tietojen mukaan hallitus on omalla toiminnallaan astunut työehtoneuvotteluihin kättilöimällä pöytään selvityshenkilötyöryhmän sovitteluun tyoehtoihin liittyvää riitaa. Omistajaohjausministeri ilmoitti toiveen tulleen riidan osapuolilta, mutta pääministeri Rinne on itsekin julkisuuteen kertonut olleensa kirjoittamassa pohjia vapaaehtoisesta sovittelusta ja jopa avittamassa sähköpostin laatimisessa valtakunnansovittelijalle. Tämä sähköposti on sisältänyt selvitysryhmän jäsenten nimet.

Tällä toimintatavalla hallitus luo vaarallisen esimerkin, joka heikentää valtakunnansovittelijan instituutiota ja luo ennakkotapauksen, jossa työmarkkinariitojen ratkaisijaksi voidaan vaatia hallituksen toimia.

Hallitus on myös sekaantunut vahvasti itse työmarkkinaneuvotteluihin. Viikonlopun aikana televisiokuvista välittyi, että työehtosopimusneuvotteluissa "neljän viisaan" työryhmän ja riidan osapuolten lisäksi istuivat mukana sekä omistajaohjausministerin että pääministerin valtiosihteerit.

Tulevaa työmarkkinakierrosta ennakoiden on perusteltua esittää vakava huoli siitä, aikooko hallitus toimia osapuolena myös muissa työehtosopimusneuvotteluissa ja voivatko tämän ennakko-

Välikysymys VK 2/2019 vp

tapauksen myötä työmarkkinaosapuolet vaatia hallituksen väliintuloa. Tämä olisi vahingollinen toimintatapa, joka perustavanlaatuisesti muuttaisi suomalaisten työmarkkinoiden toimintaa.

Eduskunnalle annetusta informaatiosta

Omistajaohjausministeri Paatero totesi eduskunnan suullisella kyselytunnilla 21.11.: *"Posti on informoinut, että heillä on erilaisia suunnitelmia. Mutta päätöksen on tehnyt tietenkin Postin hallitus ja siitä on informoitu, myöskin tämän siirron ajankohdasta, vasta jälkikäteen, ja tässä kohdassa ei ollut mahdollista sitten tehdä tietenkään mitään."*

Lausunnon jälkeen on käynyt yksiselitteisesti ilmi, että Posti on informoinut omistajaohjausministeriä paitsi suunnitelmistaan, myös pakettilajittelijoiden siirrosta ennen liikkeenluovutuksen toteutumista. Omistajaohjausministeri on julkisuudessa kertonut, että päivämäärästä oli jäänyt Postin ja ministerin välille epäselvyyttä, oliko liikkeenluovutuksen tarkka päivämäärä 1.9. vai 1.11. Omistajaohjausministeri ei siis ole enää itsekään väittänyt, etteikö päätöksestä olisi ennen liikkeenluovutusta informoitu. Omistajaohjausministeri on edelleen kertonut, että hänellä on dokumentti, josta näkyy myös liikkeenluovutuksen päivämäärä 1.9. Eduskunnalle aiemmin kerrottu ei siis vastaa asioiden todellista kulkua.

Suomen valtio omistaa Postin kokonaan. Näin ollen ei myöskään pidä paikkaansa se, ettei tilanteessa olisi ollut mahdollista tehdä mitään. Omistajaohjausministeri on ollut paitsi informoitu asiasta jo etukäteen myös viimeistään tiedotustilaisuudessaan 3.9. täysin kiistatta tietoinen siitä, että liikkeenluovutus on toteutunut 1.9. Tämän jälkeen on ollut liki kaksi kuukautta aikaa tehdä toimia, vielä ennen Postin työntekijöiden 1.11. toteutuvaksi julkisestikin kerrottua TES-siirtoa. Lopulta kiista ratkaistiin 27.11. siten, että Posti Palvelut Oy liittyi Paltan jäseneksi paketti- ja verkkokauppaliiketoiminnan osalta. Miksei tähän voitu mennä jo syys-lokakuun aikana, kun hallituksen linja selvästi oli, että TES-siirto pitää perua?

Myös PAU on ollut 3.9. siinä oikeassa käsityksessä, että liikkeenluovutus on jo tapahtunut. 3.9. PAU tiedotti: "PAU ei vielä ole saanut tarkempaa tietoa ministerin tarkoittaman aikalisän sisällöstä eli onko esimerkiksi pakettilajittelijat liikkeen luovutettu takaisin Posti Oy:hyn. Kun saamme tietoa, niin informoimme siitä välittömästi jäseniä." Päivän toisessa tiedotteessa "Posti- ja logistiikka-alan unioni PAU on saanut lisäselvityksen omistajaohjausministerin työehtosopimuskiistaan liittyvään aikalisäviestiin ja sen perusteella työtaistelutoimet voidaan toistaiseksi keskeyttää." Ministeri on siis 3.9. antanut ymmärtää, että TES-siirtoon vielä palataan, tilanteessa, jossa sekä hänellä, että PAU:lla on kiistatta ollut tiedossa, että liikkeenluovutus on jo tapahtunut.

Valitettavasti väärän kuvan antaminen ei rajoittunut pelkästään omistajaohjausministeriin. Pääministeri Rinne sanoi kyselytunnilla 21.11.2019: *"Kesällä, kun tämä hallitus aloitti, ensimmäinen tieto oli se, että tullaan siirtämään koko PAU:n sopimuksen piirissä oleva väki Medialiiton ja Teollisuusliiton väliseen sopimukseen, mikä olisi toteutuessaan suoraan tarkoittanut sitä, että yli 9 000 ihmisen työehdot olisivat heikentyneet 30—50 %. Tämä estettiin hallituksen toimesta yksiselitteisesti. Ja ilman, että hallitus tiesi siitä konkreettisesta päätöksestä, 700 ihmistä siirrettiin toisen työehtosopimuksen piiriin."*

Välikysymys VK 2/2019 vp

Rinne toteaa, että ilman, että hallitus tiesi konkreettisesti päätöksestä, 700 ihmistä siirrettiin toisen työehtosopimuksen piiriin. Tämä ei pidä paikkaansa. Hallitus, hallituksen omistajaohjausministeri ja hallitusta Postin hallituksessa edustava omistajaohjausyksikön virkamies ovat olleet tietoisia Postin päätöksestä. Päivämäärä työehtosopimuksen siirrolle on omistajaohjausministerin julkisuuteenkin antamien tietojen mukaan ollut täysin selvä jo elokuussa. Työehtosopimuksen siirtymispäivä oli alun perinkin 1.11. Tämän Posti on kertonut julkisella tiedotteella jo 29.8. ja informoinut omistajaohjausministeriä tästä viimeistään 21.8. Pääministerin antama kuva ei vastaa asioiden todellista kulkua.

Yhteenveto

Suomalaisilla on oikeus hyvään ja luotettavaan kansallisomaisuuden hoitamiseen sekä hallituksen vastuulliseen toimintaan työmarkkinakysymyksissä. Nyt on herännyt perusteltu kysymys, onko näin ollut ja miten hallitus toimii jatkossa.

Perustuslain 60 §:n mukaan "Ministerien on oltava rehellisiksi ja taitaviksi tunnettuja Suomen kansalaisia." Pääministerin ja omistajaohjausministerin lausunnot on asetettava arvioitaviksi tätä taustaa vasten. Mikäli olisi niin, että eduskuntaa on tahallaan johdettu harhaan, on asiaan suhtauduttava erityisellä vakavuudella.

Edellä olevan perusteella ja Suomen perustuslain 43 §:ään viitaten esitämme asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan välikysymyksen:

Voiko omistajaohjauksen hyvään hallintotapaan luottaa,

kuinka luottamus omistajaohjauksen johdonmukaisuuteen ja vakauteen palautetaan,

onko hallitus omalla toiminnallaan pitkittänyt työmarkkinakriisiä ja aiheuttanut suomalaiselle yhteiskunnalle siten miljoonaluokan vahingot,

onko hallitus toiminut osapuolena työmarkkinaneuvotteluissa, ja kuinka estetään, ettei tästä muodostu yleistä toimintatapaa,

mikä oli hallituksen valtiosihteereiden rooli ja mandaatti kiistaa ratkomaan asetetun selvityshenkilöryhmän kokouksessa,

eikö omistajaohjausministeri Paatero ole ollut tietoinen Postin hallituksen tekemistä päätöksistä, vaikka Postin hallituksessa jäsenenä on Paateron johtaman omistajaohjausyksikön virkamies, ja onko ministeri puuttunut mahdollisiin tiedonkulun puutteisiin havaittuaan ne,

miten hallitus aikoo turvata Postin lakisääteisten velvollisuuksien toteutumisen tulevaisuudessa ilman merkittäviä lisäkustannuksia veronmaksajille,

miten hallituksen talouspoliittinen ministerivaliokunta on käsitellyt Postin tilannetta tänä syksynä ja mahdollisesti sopinut hallituksen yhteisistä toimintalinjauksista, ja

Välikysymys VK 2/2019 vp

ovatko valtioneuvoston jäsenet pääministeri Rinne ja omistajaohjausministeri Paatero antaneet eduskunnalle virheellistä tietoa liittyen heidän tietoihinsa Postin tilanteesta?

Välikysymys VK 2/2019 vp

Helsingissä 28.11.2019

Kai Mykkänen kok
Päivi Räsänen kd
Harry Harkimo liik
Petteri Orpo kok
Sari Essayah kd
Ville Kaunisto kok
Jukka Kopra kok
Anna-Kaisa Ikonen kok
Antti Häkkänen kok
Sanni Grahn-Laasonen kok
Mari-Leena Talvitie kok
Ilkka Kanerva kok
Timo Heinonen kok
Paula Risikko kok
Heikki Autto kok
Kari Tolvanen kok
Marko Kilpi kok
Pauli Kiuru kok
Elina Lepomäki kok
Terhi Koulumies kok
Pihla Keto-Huovinen kok
Ben Zyskowicz kok
Mia Laiho kok
Sofia Vikman kok
Markku Eestilä kok
Kalle Jokinen kok
Sari Multala kok
Anne-Mari Virolainen kok
Wille Rydman kok
Matias Marttinen kok
Heikki Vestman kok
Pia Kauma kok
Sari Sarkomaa kok
Peter Östman kd
Antero Laukkanen kd
Janne Sankelo kok
Janne Heikkinen kok
Saara-Sofia Sirén kok
Ruut Sjöblom kok
Arto Satonen kok
Juhana Vartiainen kok
Jaana Pelkonen kok